

17.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle

Asia: HE 154/2022 vp - Pakolaisneuvonnan vuoden 2023 rahoitustarpeet ja rahoituksen riittävyys

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää lausuntopyynnöstä koskien järjestön rahoitustarpeita ja rahoituksen riittävyttä.

Taustaa

Pakolaisneuvonta ry on toiminut vuodesta 1988 pakolaisten ja ulkomaalaisten aseman parantamiseksi Suomessa. Toiminta käynnistyi alun perin yhteisvastuukeräyksen tuella, ja järjestöä oli perustamassa laaja joukko kansalaisyhteiskunnan toimijoita kirkosta ja yliopilasliikkeestä ihmisoikeusjärjestöihin.

Toiminnan alusta lähtien järjestö on erikoistunut ulkomaalaisille, erityisesti turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja haavoittuvassa oleville annettavaan oikeudelliseen neuvontaan ja oikeusavun tarjoamiseen. Perinteisesti valtaosa toiminnasta on ollut turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaalaisten avustamista hakemusvaiheessa sekä tuomioistuimissa ja sitä kautta hyvin konkreettista työtä näiden ihmisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

Myös järjestön rahoitus on perustunut pitkälti avustamisesta saatuihin korvauksiin, vuodesta 2012 lähtien pääosin julkisen oikeusavun kautta maksettuihin oikeusapupalkkioihin. Tällä rahoituksella katettiin käytännössä pitkään myös järjestön tekemä muu asiantuntijatyö, muun muassa panostaminen osaltaan Suomen ja EU-tason turvapaikka- ja ulkomaalaisasioita koskevaan lainsäädännön kehittämiseen sekä eri toimijoiden, kuten kuntien ja järjestöjen työntekijöiden tai esimerkiksi muiden juristien kouluttamiseen.

Vuonna 2016 turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ja ennen kaikkea oikeusapuun tehdyt muutokset johtivat kuitenkin järjestön perustoiminnan eli lakipalveluiden tarjoamisen tappiollisuuteen. Vaikka kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa maksettavat julkisen oikeusavun palkkiot palautettiin elokuun 2021 alusta lähtien muiden asiaryhmien tavoin tuntiperustaisiksi, tulee toiminta kokonaisuudessaan olemaan tappiollista edelleen kuluvana vuonna eikä ole näköpiirissä, että pääosin julkisen oikeusavun palkkioilla tarjotut lakipalvelut tulevaisuudessakaan tuottaisivat niin paljon, että niillä pystyttäisiin järjestön yleishyödyllistä toimintaa rahoittamaan.

Järjestön muun toiminnan ja samalla rahoituksen osuus on kasvanut viime vuosina. Osuuden kasvu johtuu ennen kaikkea lakipalveluiden tuottojen tippumisesta, vaikka saadut avustukset ovat viime vuosina kasvaneet ja myös omaa varainhankintaa on käynnistetty. Saaduilla avustuksilla järjestö tarjoaa päivittäin maksutonta oikeudellista neuvontaa ulkomaalaisasioissa niin suoraan ulkomaalaisille kuin heitä työssään kohtaville. Neuvontayhteydenottoja nk. yleisneuvontaan tulee vuosittain noin 2500. Sen lisäksi neuvontaa annetaan kohdennetusti ihmiskaupan uhreille sekä paperittomille.

Erityisenä vaikuttamisen muotona Pakolaisneuvonta myös vie tarvittaessa esimerkiksi kansainväliseen suojeluun ja perheenyhdistämiseen liittyviä asioita ylikansallisiin instansseihin. Tänä vuonna ylikansallisiin on viety erityisesti useita kansainvälistä suojelua saaneiden lapsiperheiden perheenyhdistämiseen liittyviä tapauksia mutta myös kansainvälistä sekä ihmiskaupan uhrien suojelua koskevia tapauksia.

Lapsen oikeuksien komiteassa on tällä hetkellä vireillä yhteensä viisi perheenyhdistämistä koskevaa valitusta, joista kaksi on kommunikoitu eli niistä on pyydetty valtiolta vastine. EIT:ssä vireillä on tällä hetkellä neljä perheenyhdistämisvalitusta, joista yksi on kommunikoitu.

Lapsen oikeuksien komiteaan on viety tänä vuonna kaksi tapausta, joissa on kyse lapsiperheen käännättämisestä Kreikkaan. Näissä molemmissa on myönnetty täytäntöönpanokielto ja ne on myös kommunikoitu. Lisäksi lapsen oikeuksien komiteaan on viety keväällä yksi kansainvälistä suojelua hakeneen lapsiperheen asia, jossa käännätys Venäjälle pysäytettiin viime tingassa. Tapaus on jo kommunikoitu ja siitä on annettu myös vastine.

Näiden tapausten lisäksi Pakolaisneuvonta on tänä vuonna ensimmäistä kertaa vienyt YK:n ihmisoikeuskomiteaan ihmiskaupan uhreja koskevia tapauksia. Toinen tapauksista koski haavoittuvassa asemassa olevan uhrin käännäytystä Kreikkaan, toisessa puolestaan on kyse traumatisoituneen uhrin käännättämisestä kotimaahansa Gambiaan. Molemmissa tapauksissa on myönnetty täytäntöönpanokielto ja ne on jo myös kommunikoitu.

Näiden tapausten lisäksi YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa on tällä hetkellä vireillä kolme jo aiemmin vietyä tapausta.

Tähän järjestöjen joukossa ainutlaatuisen toimintaan ei ole rahoitusta. Tavanomaisista lakipalveluista ei ole kyse, ja oikeusavunkin saaminen on epävarmaa (esimerkiksi Venäjälle käännätettävän turvapaikanhakijaperheen tapauksessa oikeusministeriö teki kielteisen oikeusapupäätöksen, koska katsoi avustajan käyttämisen olleen tapauksessa tarpeetonta) eikä mahdollisesti pitkällä viiveellä myönnettävä oikeusapukaan kata kaikkia kustannuksia.

Vuoden 2023 rahoitus ja sen riittävyys

Pakolaisneuvonnan perinteisen ydintoiminnan eli oikeusapupalveluiden tulos on parantunut merkittävästi vuoden 2022 aikana, vaikka tulos jää edelleen alijäämäiseksi. Osin tappiollisuuteen vaikuttaa edelleen ennen lakimuutosta laskutetuista¹ toimeksiannoista aiheutuvat nk. taksalaskujen leikkaukset, osin se, että myös tuntilaskutuksesta huolimatta laskuja "kohtuullistetaan" - usein hyvin lähelle entisiä, kiinteitä asiakohtaisia palkkioita, jotka nimenomaan oli todettu toimeksiantojen asianmukaisen hoitamisen vaadittuun työmäärään nähden liian mataliksi, ja myös muissa oleskelulupa- kuin kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa.

Järjestön yleishyödyllisen toiminnan kattaminen lakipalveluilla ei tule olemaan mahdollista tulevaisuudessakaan, koska sellaista ylijäämää ei pystytä tuottamaan tarjoamalla palveluita lähinnä julkisen oikeusavun 110 euron tuntipalkkioilla, joita ei ole nostettu vuoden 2014 jälkeen. Lisäksi järjestön talouden saaminen pysyvästi tasapainoon edellyttää myös vuoden 2016 turvapaikanhakijoiden oikeusapuun tehtyjen lakimuutosten jälkeen vuosia kertyneiden syvien tappioiden kattamista vähitellen.

Vuodelle 2023 haetuilla, vielä myöntämättömillä STEA:n ja Helsingin kaupungin avustuksilla katetaan ennen kaikkea kohdennettua järjestötoimintaa eli maksuttoman oikeudellisen neuvonnan tarjoamista eri kohderyhmille.

Kuluvana vuonna valtionavustus on mahdollistanut esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden asemaa turvapaikkamenettelyssä käsitelleen, yli 200 turvapaikkamenettelyssä eri tavoin mukana olevan toimijan tavoittaneen seminaarin ja samaa aihetta käsitelleen julkaisun toteuttamisen. Lisäksi olemme pitäneet kaikille avoimia, etänä järjestettyjä infotilaisuuksia erilaisista ajankohtaisista aiheista kuten Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista ja tilapäisestä suojelusta, eri tilanteissa olevien ulkomaalaisten työntekooikeudesta ja ihmiskaupan uhrien asemasta. Ilman valtionavustusta ei Pakolaisneuvonnalla olisi ollut resursseja asiantuntemuksensa jakamiseen tällä tavalla.

Järjestöllä on ollut omaa aktiivisempaa perinteistä varainhankintaa syksystä 2019. Varainhankinnalla pystytään tällä hetkellä kattamaan järjestötoiminnan avustusten omavastuut, mutta sen tavoitteena on jatkossa kattaa yleishyödyllisen toiminnan, kuten järjestön asiantuntemuksen tarjoamista laajemmin niin alan toimijoiden, päättäjien kuin laajemminkin ihmisten käyttöön. Rahankeräyksellä saatuja tuottajia emme voi myöntäneen luvan rajauksen vuoksi käyttää kuitenkaan esimerkiksi tapausten viemiseen ylikansallisiin, mille on valitettavasti edelleen valtava tarve, ja mihin Pakolaisneuvonnalla on Suomessa ainutlaatuista osaamista.

¹ Julkisen oikeusavun kautta laskutetut palkkiot maksetaan avustajille vasta siinä vaiheessa, kun asian käsittely Maahanmuuttovirastossa tai tuomioistuimissa päättyy. Sekä hallinto- että valitusvaiheessa asioiden käsittely kestää jopa useita vuosia.

PAKOLAISNEUVONTA

Tarve valtion avustukselle ei ole siis poistunut, päinvastoin tarve on selvästi kuluvalle vuodelle myönnettyä 150 000 euron avustusta suurempi – 300 000 euroa kuten vuotta 2022 edeltävinä vuosina.

Pia Lindfors
toiminnanjohtaja

Pakolaisneuvonta ry

